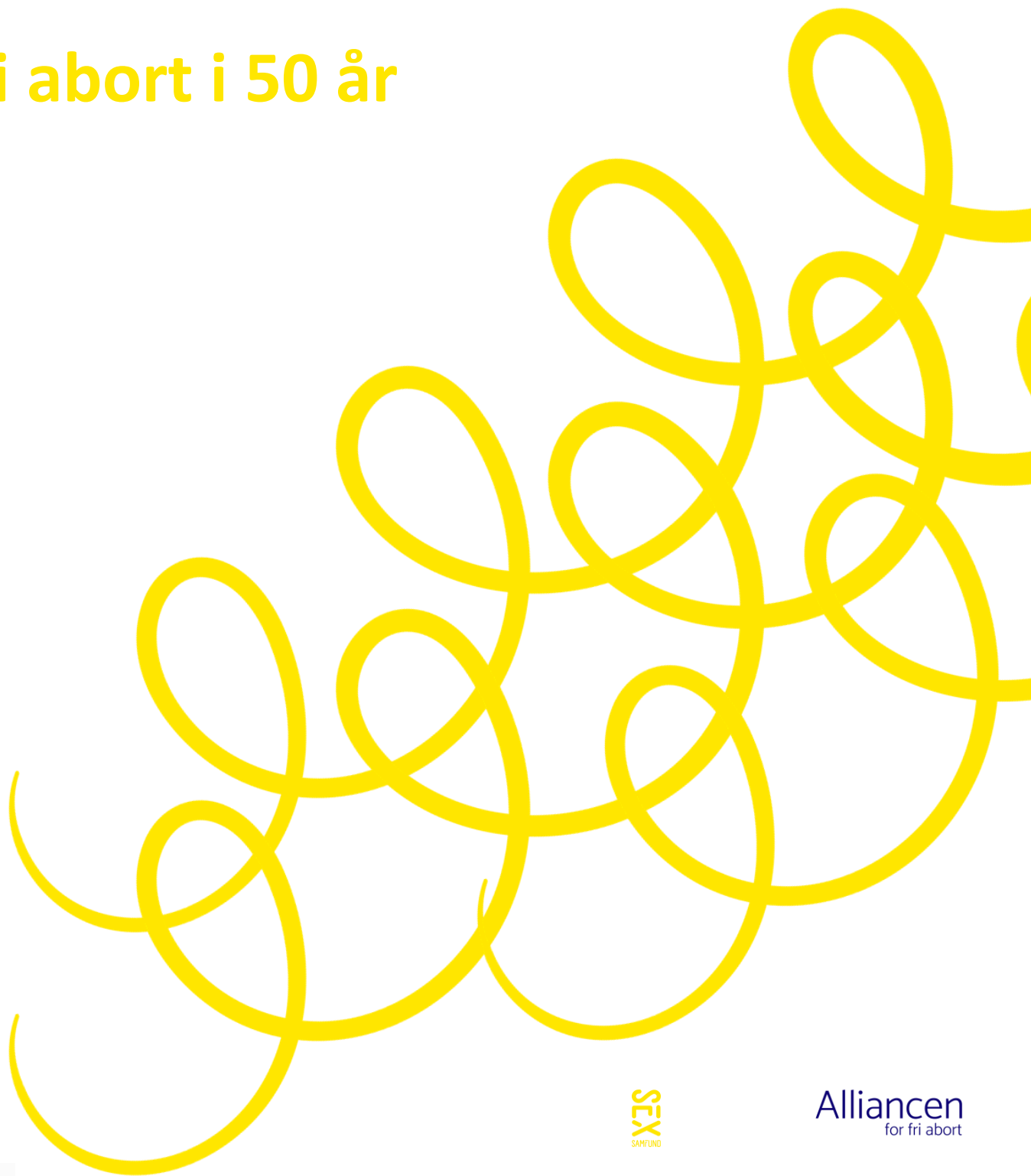

Fri abort, ligestilling og det danske arbejdsmarked

Fri abort i 50 år

SEX
SAMFUND

Alliancen
for fri abort

Forord

I 2023 markerer vi 50 år med fri abort i Danmark. For den 24. maj 1973 vedtog Folketinget loven, der gav kvinder ret til fri abort. En banebrydende frihedsrettighed, der har haft stor betydning for kvinders livsmuligheder og for ligestillingen i Danmark. Retten til fri abort har givet kvinder mulighed for i langt højere grad at familieplanlægge og dermed træffe afgørende beslutninger om deres uddannelse, arbejdsliv og egen trivsel. Derfor er det også fuldstændig afgørende, at vi værner om rettigheden og husker, at det er en politisk tilkæmpet frihedsrettighed, som aldrig må tages for givet.

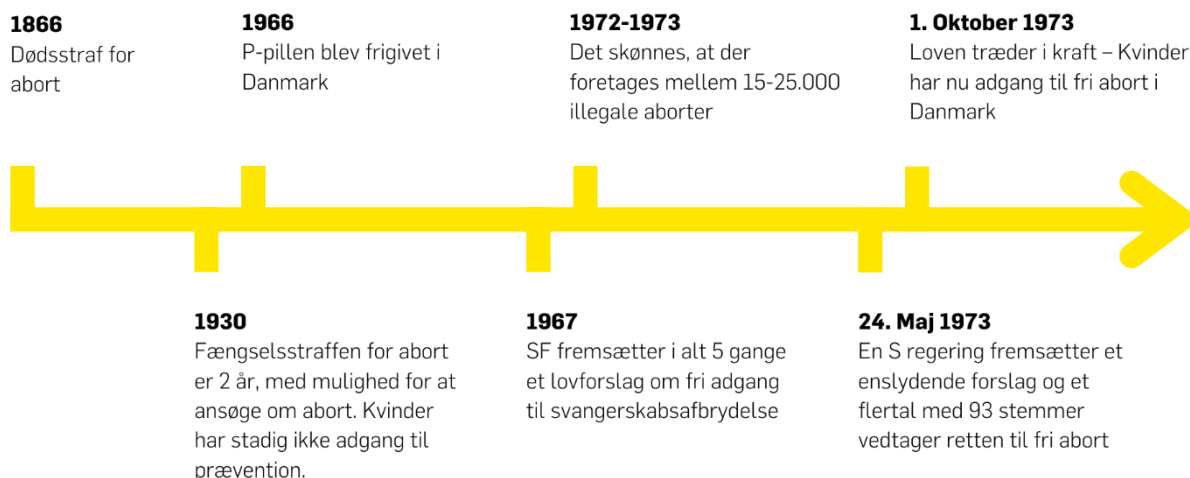
- Majbrit Berlau, Generalsekretær i Sex & Samfund

FIU-ligestilling har med dette notat ønsket at give en baggrundsviden og forståelse for hvordan ligestillingsrettigheder, der måske ikke i første omgang er tilknyttet arbejdsmarkedspolitik, alligevel har stor betydning for hvor effektivt arbejdsmarkedet fungerer og hvordan kvinder trives i et job. For mere end 50 år siden blev der foretaget mange illegale og dermed farlige aborter, som gjorde at kvinder kunne have svært ved at være fastholdt på arbejdsmarkedet, gøre karrierer og deltage som aktive samfundsborgere. Rettighederne skal der værnes om. For kvinders skyld, men også til gavn for samfundsøkonomien.

- Susanne Fast Jensen, FIU-ligestilling

Tidslinje

Tiden inden aborten blev fri

I tiden inden 1973 var en kvinde i en svær situation, hvis hun blev uønsket gravid. Den manglende adgang til lovlig og sikker abort tvang kvinder til enten at fuldføre den uønskede graviditet eller at begive sig ud på det illegale marked, hvilket både var farligt, usikkert og strafbart. Kvinderne var tvunget til at opsøge kvaksalvere, der brugte metoder, der kunne gøre kvinderne sterile, alvorligt syge eller, i værste fald slå dem ihjel. Velstillede kvinder kunne - hvis de havde de rette forbindelser - opsøge en læge, der var villig til at udføre aborten, men oftest for en kostelig sum og ved at bryde loven.

Adgangen til uddannelse og arbejdsmarked

For de kvinder, der var nødt til at forsætte en uønsket graviditet, var der også alvorlige konsekvenser. Det, at de ikke kunne planlægge hverken moderskab eller størrelsen på deres familie, havde betydning for deres uddannelsesniveau og deres muligheder for at arbejde. Også for deres generelle økonomiske situation var det afgørende, hvor mange munde familien havde at mætte. For ugifte kvinder var de økonomiske udfordringer særligt store. Dertil blev ugifte mødre mødt med stor fordømmelse og udskamning, da man som ugift mor blev anset som løssagtig og uansvarlig, ofte med medfølgende lavsocial status. I 1960, blev der født omkring 6000 børn uden for ægteskabet. I 1980, lå dette tal på cirka 19.000.

Kvinder har altid været en del af arbejdsmarkedet, men i tidligere tider udgjorde de kun en mindre del af arbejdsstyrken. Kvinders indtægt blev ofte set som et supplement til husholdningen, både fordi lønnen for kvinder var lavere end for mænd, og fordi tidens kønsnormer foreskrev, at manden var den, der tjente penge og at kvinden passede hjemmet. Det var dog ikke virkeligheden i alle familier, særligt arbejderfamilier. Her var der ikke altid økonomi til, at kvinden gik hjemme. Med tiden blev kvinder en større del af arbejdsstyrken. I 50'erne var der økonomisk opsving i Danmark og det førte til et øget behov

for en større arbejdsstyrke. Det gav et stigende samfundsbehov for at kunne planlægge hvornår og hvor mange børn kvinderne fik, så de i højere grad kunne være en del af arbejdsstyrken.

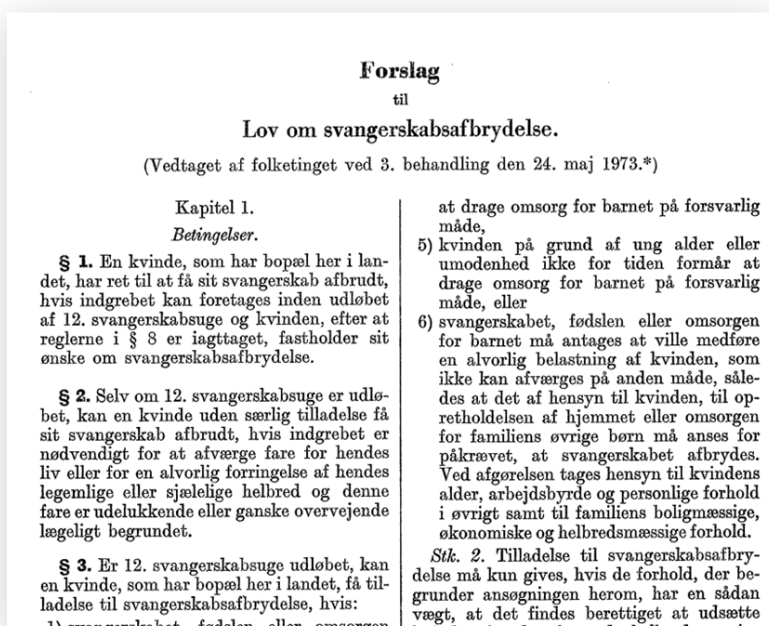
Den samfundsmæssige udvikling i 1970'erne.

I årene op til aborten blev legaliseret, skete der en mindre liberalisering, som gjorde det muligt at ansøge om tilladelse til abort under særlige forudsætninger. Forudsætninger, som ligner de vilkår man kan opnå tilladelse under i dag efter 12. uge. I 1972, året før abortens frigivelse, fik mere end 10.000 kvinder tilladelse til abort og det anslås at 15-25.000 kvinder fik en illegal abort. Dette illustrerede, at der var et behov for en mere lempelig lovgivning. Derudover, var 70'erne en tid med stor samfundsudvikling, særligt vedrørende kvinders rettigheder. Man fik lovgivning om ligeløn, rødstrømpebevægelsen voksede og en masse andre faktorer, der bidrog til et helt nyt frihedsbegreb.

Samfundsstemningen og den politiske beslutning var således præget af både et samfundsbehov for mere arbejdskraft og kvinders ønske om frigørelse.

Vedtagelse af loven om fri abort i 1973

Det første forslag om fri abort blev fremsat i 1928 af Arbejderbevægelsens Kvindeforbund ved et møde i det, der i dag er Arbejdermuseet i København. Der skulle imidlertid gå mange år før fri abort blev en realitet. I tiden op til legaliseringen fremsatte SF hele fem forslag om adgang til fri abort, indtil det endelige forslag blev stillet af Socialdemokratiet i 1973. Den 24. maj blev loven vedtaget og kvinder fik ret til fri abort indtil 12. graviditetsuge. Folketingets medlemmer blev fritstillet til at stemme uafhængigt af partiholdning. Ved afstemningen stemte 95 for, 56 imod, 17 stemte hverken for eller imod, 11 medlemmer var fraværende. Loven står stort set, i dag, som den gjorde for 50 år siden.

Den fri aborts betydning for kvinders livsmuligheder.

Efter legalisering af aborten i 1973, så man en markant stigning i kvinders uddannelsesniveau. Stigningen kan ikke udelukkende tilskrives den fri abort, men sammen med p-pillens indtog, var aborten en banebrydende årsag. Uønsket graviditet var for mange en stopklods for uddannelse. Der var ikke de samme muligheder for børnepasning, som vi kender det i dag, og for nogle kvinder var det nødvendigt at afbryde uddannelse og i stedet tage arbejde, for at kunne forsørge familien. Også for mænds uddannelsesniveau havde den fri abort en betydning. Inden den fri abort, måtte også nogle mænd afbryde uddannelse for at kunne forsørge familie ved at tage ufaglært arbejde.

Kvinders tilstedeværelse på uddannelserne steg støt, og i 1998 var der lige mange mænd og kvinder på videregående uddannelser og allerede året efter overhalede kvinderne.

Tilknytning til arbejdsmarkedet

Kvinder kom for alvor på arbejdsmarkedet igennem 1960'erne og i tiden omkring legaliseringen af aborten. Muligheden for at familieplanlægge, gav sammen med en gradvis opblødning af traditionelle kønsroller, kvinderne mulighed for også i højere grad at planlægge deres arbejdsliv og karriere. Siden 70'erne, har beskæftigelsesniveauet for kvinder ligget på et stabilt højt niveau. Traditionelt, har erhvervsfrekvensen været højere for mænd end for kvinder, men der er sket en indsnævring i forskellen.

Det øgede fokus på kvinders selvbestemmelse og ligestilling, i forbindelse med abortens frigivelse, har haft betydning for mange andre rettigheder som vi fortsat nyder godt af i dag, og som fortsat er i udvikling. Eksempler på dette, er spørgsmålet om ligeløn og barselsrettigheder, der også styrker muligheden for familieplanlægning, ligestilling og arbejdsmarkedstilknytning.

Abortrettigheder nu og i fremtiden

Muligheden for at planlægge om man vil have børn, hvornår, hvor mange og med hvem har stadig stor betydning for kvinders livsmuligheder. Der er fortsat lande, hvor der ikke er adgang til fri abort. 40 % af alle kvinder lever i et land med begrænset eller ingen adgang til fri abort. Vi ved, at forbud mod aborter ikke giver færre aborter. Det giver blot farlige aborter og desværre er netop usikre aborter i dag en af de primære årsager til den globale mødredødelighed.

Der er et øget pres på abortrettigheder rundt omkring i verden. I det senere år er adgang til abort blevet tilbagerullet i lande der hidtil har haft fri abort, f.eks. Polen og USA. Denne udvikling understreger, at retten til at bestemme over egen krop ikke kan tages for givet. Vi skal fortsat værne om kvinders ret til fri abort og til at bestemme over egen krop og liv og huske på, at politisk vundne rettigheder skal holdes levende og relevante, så de forbliver stærke – også for fremtidige generationer.

Kilder

Gutmarcher Institute på [www. Gutmarcher.org](http://www.Gutmarcher.org)

Sex og Samfund på www.sexogsamfund.dk

Mødrehjælpen på www.abort.dk

European Parliamentary Forum på www.epfweb.org

Arbejdmuseets undervisningsmateriale om fri abort på

www.arbejdmuseet.dk/undervisning/historytogo/fri-abort/

Sundhed.dk

Center for Reproductive Rights på www.reproductive rights.org

International Planned Parenthood Federation på www.ippf.org